

**РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ У СТАНОВЛЕННІ
НЕЗАЛЕЖНОЇ, СУВЕРЕННОЇ ДЕРЖАВИ УКРАЇНИ ПРИКЛАДІ
ПЕРШОГО ПРЕЗИДЕНТА ТУРЕЧЧИНИ МУСТАФИ КЕМАЛЯ
АТАТЮРКА**

Лані С.Я.,
випускник середньої школи №16
м.Мукачево

Праця присвячена дослідженню ролі особистості у становленні незалежної, суверенної держави на прикладі діяльності першого Президента Туреччини Мустафи Кемалю Атаюрка. У зв'язку з цим виникають асоціації по аналогії з Україною.

Ключові слова: роль особистості у становленні незалежної, суверенної держави, визнання, держава.

The work is devoted to the study of the role of the individual in the establishment of an independent, sovereign state / the example of Turkey's first President Mustafa Kemal Ataturk . In this regard, an association appears similar to Ukraine.

Keywords: the role of personality in the formation of an independent, sovereign state, recognition, state.

Становлення та формування світської держави Туреччини однозначно пов'язують з реформами великого Кемалю Ататюрка¹. Геополітичні наслідки першої світової війни, окупація частини території, визвольна війна 1919-22рр. проти грецьких військ та "Великої четвірки" (Великобританія, Франція, Італія, США), падіння младотурків, розпад Османської імперії і остаточне звільнення від султанського режиму, внутрішні протиріччя – такий геополітичний портрет держави Туреччини після першої світової війни. У результаті війни Туреччина втратила майже всю Східну Анатолію, Месопотамію, Сирію, Палестину. В армію було мобілізовано майже три мільйони чоловіків, що привело до різкого падіння сільськогосподарського виробництва. Країна опинилася в процесі економічного краху. В цей історичний період появляється особистість, яка очолила народ на нерівний бій за створення нової незалежної держави та привела його до перемоги. Це перший Президент Туреччини Мустафа Кемаль Ататюрк. Його знамениті слова: "Я веду вас не вигравати, а помирати". Саме цими словами зміг підняти бойовий дух цілої армії [1].

Мустафа Кемаль і його соратники добре розуміли справжнє місце країни у світі і її історичну роль. 1 листопада 1922 Великі національні збори розпустили султанат Мехмеда VI, а 29 жовтня 1923 Мустафа Кемаль був обраний президентом нової Турецької Республіки. Оновлена турецька держава прийняла в 1923 році форму правління з президентом, парламентом, конституцією. Однопартійна система влади Кемалю протрималася більш 20 років, і лише після смерті Ататюрка була замінена багатопартійною [2, с. 46]

Важливою складовою формування республіканського державного устрою Туреччини ході радикальних державних реформ були ліквідовані султанат і халіфат, імплементована романо-германська система права, а в якості правової основи використані кодекси і закони європейських країн - Франції, Швейцарії, Італії, Німеччини. Так, Кримінальний кодекс відтворював Кримінальний кодекс Італії 1889 р., кримінальний процесуальний був рецептований у

¹ Мустафа Кемаль народився в Салоніках у Греції, на території Македонії, яка була під владою Османської імперії, закінчив Вище військово училище Генерального штабу. Кемаль самостійно вивчав твори Руссо, Вольтера, Гоббса, інших філософів і мислителів. Під час навчання Кемаль і його товариші заснували таємне товариство "Ватан". «Ватан» - турецьке слово арабського походження, означає «батьківщина», « місце народження ». Затим Кемаль вступив до Комітету союзу і прогресу, що співробітничав з рухом младотурків (турецький буржуазний революційний рух, який ставив завдання заміну султанського самодержавства конституційним устроєм). Коли розпочалася Перша світова війна, Кемаль, у Галліполі з початку квітня 1915 проти британських сил, заслужив ім'я «Рятівник Стамбула». Під час боїв віз звернувся до своїх підлеглих: "Я не наказую вам атакувати, я вам наказую вмирати ! " В 1934 р. Мустафі Кемалю додали до прізвища частину Ататюрк, що в перекладі означало батько турків.

Німеччині. Цивільний кодекс, впроваджений в Туреччині в 1926 р., відтворював з змінами цивільний кодекс Швейцарії (у редакції 1911 р.), , переробленого стосовно до цивільно-правових відносин в Туреччині [4, с. 27].

Прийняття швейцарського цивільного кодексу багато чого змінило в сімейні правовідносинах. В 1926 році світська влада вперше насмілилася реформувати мусульманське сімейно - релігійне життя [7, с. 51]. Джерелом права замість "волі Аллаха" були проголошені рішення Національних зборів. Заборонивши полігамію, закон надав жінці право розлучення, імплементував шлюборозлучний процес, знищив юридичну нерівність між чоловіком і жінкою. Новий кодекс носив специфічні риси. Взяти хоча б те, що він надавав жінці право зажадати в чоловіка розлучення , якщо той сховав, що він безробітний. Однак умови суспільства, що установилися століттями традиції стримували застосування нових шлюбно - сімейних норм на практиці [3, с. 26].

Одним з основних перетворень Кемаля на початковому етапі становлення нової держави стала економічна політика,направлена на розвиток соціально-економічної структури. в сільському господарстві, у промисловості, в торгівлі, сфери послуг. Частка сільського господарства в національному доході становила 67%, промисловості - 10%. Переважна частина залізниць залишалася в руках іноземців. У банківській справі, страхових компаніях, муніципальних підприємствах, в гірничодобувних підприємствах також домінував іноземний капітал. Функції Центрального Банку виконував Оттоманський банк, контрольований англійським та французьким капіталом. Місцева промисловість була представлена ремеслом і дрібними кустарними промислами [5].

Найважливіше значення мав Закон про заохочення промисловості, який набув чинності з 1 липня 1927 року [6, с. 26]. Відтепер промисловець, що мав намір будувати підприємство, міг отримати безоплатно земельну ділянку до 10 га., звільнявся від податків на криті приміщення, на земельну ділянку, на прибуток тощо. Імпортовані матеріали для будівництва та виробничої діяльності підприємства, звільнялися від митних зборів та податків. У перший рік виробничої діяльності кожного підприємства на вартість продукції, що випускається, встановлювалася премія в розмірі 10% від вартості. Для підтримки курсу турецької ліри і торгівлі валютою в березні 1930 р. був заснований тимчасовий консорціум, до якого увійшли всі найбільші національні та іноземні банки, що діяли в Стамбулі, а також міністерство фінансів Туреччини.

Таким чином, особистість у становленні незалежної, суверенної держави Туреччини на прикладі діяльності першого Президента Мустафи Кемаля Ататюрка без сумніву була

визначальною. У зв'язку з цим виникають певні асоціації по аналогії з сучасною Україною. Звичайно, інший час, інші реалії. Але можуть виникати і питання про те, де особистості рівня Мустафи Кемалья Ататюрка в Україні? Автор віддає собі звіт про незавершеність вивчення цього питання стосовно України, що обумовлює подальші наукові дослідження цієї проблематики.

Список використаних джерел:

1. Алібеков І.В. Державний капіталізм в Туреччині. - М., 1966. – с. 89 - 93
2. Вдовичеко Д. І. Боротьба політичних партій в Туреччині (1946 – 1965 рр.) – М., 1967. – с. 67.
3. Данилов В.І. Середні верстви в політичному житті Туреччини в період підготовки та проведення державного перевороту 27 травня 1960 р. – М., 1968. – с. 26
4. Данилов В.І. Туреччина 20 - 30-х років: шлях до демократії // Схід. 1997. № 2. - С. 63.
5. Кемаль Ататюрк. Кемаль Ататюрк. Про радянсько-турецьких відносинах в 1919-1938 роках // Міжнародна життя. 1963. № 11.
6. Моїсєєв П. П., Старченков Г. І. Стратегія економічного розвитку Туреччини: 20 – 80-ті роки ХХ століття // народи Азії та Африки. – 1987 р. - № 2. – с. 26
7. Розалиєв Ю.М. Мустафа Кемаль Ататюрк Економічна історія Турецької Республіки // Питання історії. 1995. № 8. – с. 110

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Динис Г.Г.